

Nr 50.

Ankom till riksdagens kansli den 5 juni 1934 kl. 6 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om visst tillägg till lagen om kollektivavtal.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 69, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Arne* *mark m. fl.* hemställt, att riksdagen för sin del måtte besluta, att i lagen den 22 juni 1928 om kollektivavtal skall införas följande stadgande:

»Kollektivavtal må icke innehålla bestämmelse, som innebär inskränkningar i fråga om anställande av ny arbetskraft eller meddelande av läringsutbildning.»

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för berörda hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver begärt yttrande av socialstyrelsen och kommerskollegium. Utskottet har därjämte lämnat landsorganisationen i Sverige, svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges hantverksorganisation tillfälle att yttra sig över motionen. De yttranden, som i anledning härav kommit utskottet tillhanda, finnas fogade såsom bilagor vid detta utlåtande. Utskottet tillåter sig att hänvisa till desammas innehåll.

Med anledning av ett uttalande i kommerskollegiums ovannämnda yttrande till utskottet (se nedan sid. 11) angående den utredning, som verkställdes av 1934 års sakkunniga rörande ungdomsarbetslösheten, må här omnämnas, att de sakkunniga i sitt den 29 mars 1934 avgivna betänkande (statens offentl. utredn. 1934:11) å sid. 37—43 lämnat en redogörelse angående kollektivavtalens inverkan på ungdomsarbetslösheten. Till denna redogörelse anhåller utskottet att få hänvisa.

I förevarande sammanhang torde erinras därom, att under de senaste årtiondena framställningar från köpmanna- och hantverkarhåll vid upprepade tillfällen gjorts hos Kungl. Maj:t om revision av gällande näringsfrihetslagstiftning.

Vad särskilt beträffar frågan om rätt att utöva hantverk framställdes redan på ett tidigt stadium efter tillkomsten av 1864 års näringsfrihetsförordning krav om näringsfrihetens begränsning i viss utsträckning.

Från hantverkarhåll har sålunda särskilt klagats över hantverksskicklighetens avtagande och hantverkets tillbakagång i allmänhet, vilket förhållande åtminstone till viss del tillskrivits den rådande friheten att starta hantverksrörelse. Då vem som helst utan några kvalifikationer eller någon erfarenhet i yrket kunnat etablera sig som hantverkare, hade hantverkets anseende dragits ned, konkurrensen hade urartat till en tävlan enbart om lägsta pris utan hänsyn till fullgott arbete, hantverkets konkurrenskraft i förhållande till industrien hade undergrävts, och även den kunnigaste hantverkare hade ofta att kämpa med stora svårigheter för att hålla sin rörelse uppe.

Sedan åtskilligt utredningsarbete tidigare verkställt men icke slutförts, uppdrog Kungl. Maj:t den 27 september 1924 åt kommerskollegium att fullfölja det för en revision av gällande näringslagstiftning erforderliga utredningsarbetet samt till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, som av utredningen kunde föranledas. I utlåtande den 24 oktober 1928 anförde kommerskollegium, bland annat, att de upprepade klagomål, som framkommit från hantverket och detaljhandeln, ytterst bottnade i en strävan att i konkurrensförminskande syfte kringgärda den egna yrkesutövningen. Särskilt vore det från hantverks- och detaljhandelskretsar framställda kravet på viss yrkeskompetens eller viss yrkeserfarenhet såsom legalt villkor för rätt att idka näring ägnat att väcka starka betänkligheter. Vad som särskilt komplicerade det ifrågavarande spørsmålet vore detsamma nära beroende av den praktiska yrkesutbildningens organiserande. Tydligt vore, att, om det allmänna för rätten att idka hantverk eller detaljhandel uppställde såsom villkor viss kompetens eller viss tids erfarenhet inom yrket respektive inom branschen, det också måste vara sörjt för att den enskilde ägde möjlighet förvärva dylik kompetens eller erfarenhet på ett för honom icke alltför betungande och svåråtkomligt sätt. Tillkomsten av legala kompetensvillkor för rätten att idka näring utan samband med en lagstiftning om lärlingsväsendet skulle också medföra avsevärda svårigheter med avseende å ett rättvist bedömande av huruvida den i lag fastställda yrkeskompetensen i det enskilda fallet vore för handen. I saknad av objektiva grunder för prövningen härav skulle lätteligen rena tillfälligheter eller mera subjektiva inflytanden kunna bli avgörande. Kommerskollegium erinrade om ett av kollegium, socialstyrelsen och skolöverstyrelsen den 10 mars 1927 avgivet utlåtande (tryckt i Sociala meddelanden 1927 nr 4) i lärlingsfrågan, i vilket ämbetsverken på grund av det rådande opinionsläget bland arbetsgivare- och arbetareorganisationerna nödgats förorda, att från det allmännas sida en avvaktande hållning tillsvidare intoges i avseende å lagstiftningen om lärlingsväsendet. Såsom läget vore ansåge kollegium icke tillrädligt att förbinda rätten att idka näring med ett legalt villkor om viss yrkeskompetens eller yrkeserfarenhet.

I ett därefter inom handelsdepartementet utarbetat utkast till närings-

lag m. m. medtogos inga bestämmelser om viss yrkeskunskap eller viss tids praktik som villkor för rätt att idka näring.

Frågan om uppställandet av legala kompetensvillkor för rätten att driva hantverk upptogs sedermera i propositionen nr 41 till 1932 års riksdag med förslag till lag om kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning m. m.

Föredragande departementschefen, statsrådet Hansén, anförde därvid, bland annat, att han icke funne sig kunna tillstyrka, att praktisk utbildning, yrkeskunskap eller förfarenhet i kostnadsberäkning gjordes till legalt villkor för rätt till självständig hantverksutövning. För avhjälpande av de svårigheter, varmed de enskilda hantverkarna hade att kämpa, vore de legala kompetensvilkorens väg icke framkomlig. Det stöd från det allmännas sida, som näringsidkarna kunde påräkna för sina strävanden till yrkeskompetensens höjande, syntes bära lämnas efter samma linjer som dittills, alltså huvudsakligen genom statsunderstöd till kommunala och enskilda lärlings-, yrkes- och verkstadsskolor, andra anstalter för yrkesundervisning, de olika näringsorganisationernas verksamhet, studieresor, utbildning av lärlingar genom yrkesskickliga hantverkare och dylikt.

Det genom propositionen framlagda lagförslaget förföll genom skiljaktiga beslut i kamrarna.

Vid innevarande års riksdag hemställdes i likalydande motionerna I: 137 av herr Wohlin m. fl. samt II: 307 av herr Hagberg i Malmö m. fl., att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla dels om skyndsamt återupptagande av utredningen om revision av gällande näringsfrihetsförordning, varvid särskild uppmärksamhet borde fästas vid frågan om näringsfrihetens begränsning genom uppställande av legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk, dels ock, därest denna utredning därtill kunde giva anledning, om framläggande av förslag till lagbestämmelser i ämnet.

Första lagutskottet, som behandlade motionerna i utlåtande nr 44, hemställde däri, att motionerna icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Reservation anfördes av, bland andra, herr Linnér, som med instämmande av två andra ledamöter av utskottet ansåg, att utskottet bort hava hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att förnyad utredning måtte verkställas angående lärlingsutbildningen inom hantverket. Till stöd härför anfördes, bland annat:

Hantverket torde vid sidan av den industriella produktionen ha en särskild uppgift att fylla för att tillgodose konsumenternas behov av kvalitetsprodukter och deras önskan att få en mera personlig smak tillfredsställd. Ett betydelsefullt och ganska vidsträckt område torde således även för framtiden tillkomma hantverket såsom ett naturligt arbetsfält. Den bestämde förutsättningen härför är dock att hantverket allt fortfarande i huvudsak utövas av personer med skolad yrkesskicklighet.

I de krav på lagstiftning, som framkommit från hantverkets organisationer och som berörts i de föreliggande motionerna, synes frågan härom vara

grundläggande. Alla stödåtgärder för hantverket vare sig i form av lagstiftning eller på annat sätt torde förutsätta en god utbildning av hantverkets lärlingar. Med den utveckling, som de yrkesbetonade fortsättnings-skolorna numera vunnit, synes det icke uteslutet, att lärlingsutbildningen kan anknyta till redan befintliga eller jämförelsevis lätt uppnådda anordningar. Frågan härom kräver emellertid en mera ingående undersökning.

Riksdagen biföll den i reservationen gjorda hemställan. Dess beslut anmäldes för Kungl. Maj:t i skrivelse den 20 april 1934 (nr 191).

I anledning av denna skrivelse har Kungl. Maj:t den 24 sistlidne maj anbefallt kommerskollegium att i samråd med socialstyrelsen och skolöverstyrelsen verkställa den av riksdagen begärda förnyade utredningen angående lärlingsutbildningen inom hantverket samt att därefter till Kungl. Maj:t inkomma med utredningen jämte det förslag, vartill densamma må föranleda.

Här må vidare erinras, att frågan om organisationsklausul i kollektivavtal — d. v. s. bestämmelse om förbud mot anställande av andra än avtalslutande organisationers medlemmar — varit föremål för behandling i det betänkande, som avgivits av den inom socialdepartementet tillsatta kommission, vilken haft i uppdrag att ytterligare pröva problemet om lagstiftning angående tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter och därmed sammanhängande spørsmål (se statens offentl. utredn. 1934: 16 sid. 49—50, 61, 92—93 och 96).

Slutligen må omnämnas, att alltsedan år 1917 av riksdagen anvisats anslag för befrämjande av praktisk lärlingsutbildning hos hantverksmästare.

Innevarande års riksdag har den 21 mars på hemställan av statsutskottet (utlåtande nr 10, punkt 24) bifallit Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen, tionde huvudtiteln, punkt 30 (sid. 69—72), framställda förslag att för angivna ändamål för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra anslag av 40,000 kronor.

Utskottet.

Gällande lag om kollektivavtal avser att reglera nämnda slags avtal till form och rättsverkan. Frågan om kollektivavtalets materiella innehåll har däremot lämnats utanför den lagliga regleringen. De bestämmelser, som lagen innehåller, äro, med undantag för fredsförpliktelsen, icke av tvingande natur. Om ett stadgande av det innehåll, som föreslagits i motionen, införes i lagen, skulle, såsom socialstyrelsen i sitt yttrande till utskottet anfört, ett avsteg göras från de principiella grunderna för den nuvarande lagstiftningen om kollektivavtal.

De i motionen omförmälda frågorna beröra frågor av ömtålig natur. Såsom framgår av Sveriges hantverksorganisations till utskottet avgivna yttrande är detta särskilt förhållandet på hantverkets område.

Vad först angår frågan om de i vissa kollektivavtal förekommande s. k. lärlingsregulativen framgår av de till utskottet avgivna yttrandena, att

det väsentligen är inom vissa hantverksfack, som lärlingsregulativ vunnit burskap. Utskottet förutsätter, att det nu omförmälda problemet rörande lärlingsutbildningen kommer att upptagas till behandling vid den utredning angående sådan utbildning inom hantverket, som i anledning av riksdagens skrivelse av den 20 april innevarande år redan blivit igångsatt av Kungl. Maj:t.

Beträffande frågan om organisationsklausul i kollektivavtal har densamma från viss synpunkt sett behandlats i samband med utredningen om lagstiftning angående tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter. Utskottet förutsätter, att vid fortsatt utredning rörande sistnämnda lagstiftningsspörsmål frågan om förbud mot organisationstvång kommer att upptagas till ytterligare prövning.

Då de spörsmål, i fråga om vilka lagstiftning påyrkats i den nu förevarande motionen, på sätt nyss anförts för närvarande äro föremål för utredning, finner utskottet skäl icke föreligga att tillstyrka bifall till motionen.

Utskottet får fördenskull hemställa,

att förevarande motion, II: 69, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 5 juni 1934.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman, von Geijer, Sigfrid Hansson, Frändén, Sam Larsson, P. Sandström, Norman* och *Forsslund*;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Skövde, *Magnusson* i Kalmar, *Andersson* i Rasjön, *Hansson* i Trollhättan, *Gardell* i Gahns, *Molander**, *Sandström* i Nyland och *Lindberg* i Stockholm.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga A.**Socialstyrelsen.**

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom beslut den 9 februari 1934 har socialstyrelsen anbefallts till riksdagens andra lagutskott senast den 10 innevarande mars avgiva yttrande över en inom andra kammaren väckt motion, nr 69, om visst tillägg till lagen om kollektivavtal. Med anledning härav får styrelsen anföra följande.

I motionen yrkas införandet i lagen om kollektivavtal av ett stadgande, att kollektivavtal ej må innehålla bestämmelse, som innebär inskränkningar i fråga om anställande av ny arbetskraft eller meddelande av lärlingsutbildning. Den för yrkandet anförda motiveringen grundar sig väsentligen på uppfattningen, att dylika inskränkningar äro ägnade utesända arbetslös ungdom från arbete i en omfattning, som kan vara av allmän arbetsmarknadspolitisk innebörd. Med hänsyn härtill må till en början anföras en del upplysningar angående den omfattning, vari dylika bestämmelser förekomma i kollektivavtal inom olika yrkesområden.

Vid det senaste redovisningstillfället, årsskiftet 1932/1933, utgjorde enligt socialstyrelsens statistik hela antalet gällande kollektivavtal 5,806 med 636,138 berörda arbetare. Bland dessa innehöllo sammanlagt 819 avtal lärlingsbestämmelser av ett eller annat slag, vilka avtal omfattade 53,230 arbetare. För de särskilda näringsgrenar, som nämnda 819 avtal representera, redovisades sammanlagt 1,227 avtal med 140,637 arbetare. Man finner sålunda, att inom dessa särskilda näringsgrenar 67 procent av kollektivavtalen innehöllo lärlingsbestämmelser, och av sådana berördes 38 procent av hela antalet arbetare, som inom samma näringsgrenar voro berörda av kollektivavtal. De här anförda siffrorna, vilka såsom nämnts avse årsskiftet 1932/1933, torde få anses tämligen väl motsvara alltjämt rådande avtalsförhållanden.

Förekomsten av avtalsbestämmelser om lärlingar ger emellertid icke något mått på lärlingsväsendets hela utbredning. Så anställas och utbildas lärlingar exempelvis inom den mekaniska verkstadsindustrien, vars riksavtal dock icke innehåller några stadganden med avseende på lärlingsväsendet.

De avtalsbestämmelser, som finnas, avse i allmänhet lärlingslön och lärotid, och därutöver kunna de i större eller mindre mån gälla lärlingsväsendets reglering i andra hänseenden. Bestämmelser, äsyftande en begränsning av lärlingarnas antal vid respektive företag, s. k. *lärlingsregulativ*, ha påträffats i sammanlagt 487 avtal, berörande 29,558 arbetare. Dessa stadganden finnas alltså icke i alla avtal med lärlingsbestämmelser. Inom ett flertal industrier, såsom snickerier, bokbinderier, grafiska anstalter och boktryckerier, där bestämmelser om lärlingslöner m. m. äro vanliga i kollektivavtalen, ha lärlingsregulativ likväl icke eller endast i undantagsfall blivit införda. Sådana förekomma däremot mera allmänt

i avtal, gällande för bagerier, slakterier, beställningsskrädderier, skinn- och pälsvarufabriker, plåtslagare, målare, frisörer och skorstensfejare.

Nedan lämnas en summarisk översikt av dessa regulativs innehåll.

Normgivande för en stor del av *bageriyrket* (bland annat för dithörande arbetsställen i Stockholm och Göteborg) är ett mellan Sveriges bageriidkareförening och Svenska livsmedelsarbetareförbundet ingånget riksavtal, där det i fråga om antalet lärlingar vid bagerier och konditorier bestämmes följande: Lärlingar få icke anställas till högre antal än en på var tionde av vid bageri och en på var femte av vid konditori fast anställda yrkesarbetare; dock att, där antalet fast anställda bageri- eller konditoriarbetare uppgår till två, en lärling får anställas. (Med fast anställd avses här i regel sådan, som varit i arbetsgivarens tjänst minst 8 veckor i följd.) Tillsammans 132 bageriavtal med 7,538 berörda arbetare (75,9 procent av hela antalet av avtal inom yrket berörda) innehålla bestämmelser om lärlingsregulativ.

De avtal för *slakterier*, som innehålla sådana bestämmelser, utgöra inalles 94 och beröra 2,241 arbetare (54 procent). Däribland märkes ett avtal, som gäller för Stockholms charkuteriidkareförenings medlemmar, och enligt vilket en arbetsgivare ej får anställa mer än en lärling, manlig eller kvinnlig, för varje påbörjat 10-tal utlärd manliga och kvinnliga arbetare. Liknande bestämmelser påträffas i andra avtal, ehuru proportionen varierar: en lärling på vart påbörjat 3-tal, en på vart påbörjat 4-tal, vart påbörjat 5-tal; eller ock en på var tredje, var fjärde o. s. v. Gävleavtalet stadgar dessutom särskilt, att arbetsgivare, som själv deltar i fabriksarbetet och ej har arbete för någon utlärd arbetare, får intaga en lärling. Ett annat hithörande avtal, gällande för Lund, innehåller en föreskrift, att äldre arbetare ej må avskedas för lärlings anställande.

I de avtal, som gälla för *beställningsskrädderierna*, (cirka 3,000 berörda arbetare) bestämmes lärlingsregulativ sålunda: Varje arbetsgivare får ha en lärling och därtill ytterligare en för varje fullt 5-tal arbetare, till dess arbetarantalet blir 25; för varje fullt 10-tal arbetare därutöver må ännu en lärling kunna anställas.

Beträffande *skinn- och pälsvarufabriker* bestämmes lärlingsregulativ i för denna bransch gällande riksavtal. Enligt detta får varje facklärd arbetsgivare anställa en lärling, oavsett hans arbetares antal, och vidare är stadgat, att envar arbetsgivare får ha högst 2 lärlingar på det första fulla 3-talet arbetare och därefter ytterligare en för varje fullt 3-tal arbetare, dock icke mer än högst 5 lärlingar tillsammans.

Inom *Bleck- och plåtslagarfacket* bestämma flera av de större avtalen, bland dem det som gäller för Stockholm, att en arbetsgivare får anställa högst en lärling på varje fullt 2-tal utlärd arbetare. I Göteborg bestämmes proportionen 2:3. (T. o. m. år 1931 var den där 1:1.) Enligt Malmöavtalet får en arbetsgivare på två utlärd arbetare ha en lärling, på 4 utlärd 2, på 7 utlärd 3 och på 10 utlärd 4 lärlingar; mer än fyra lärlingar få icke anställas hos samma arbetsgivare. Ett avtal bestämmer, att en arbetsgivare ej får ha mer än en lärling; dock har han rätt att anställa en ny, när den förut anställde arbetat i yrket i 4 år (lärotiden är där 5 år). Inalles ha 26 bleck- och plåtslagariavtal, med 2,049 arbetare (88 procent), befunnits innehålla stadganden om lärlingsregulativ.

I *målarfackets* avtal förekommer nära nog undantagslöst lärlingsregulativ (för 10,099 arbetare bland 10,412). Stockholmsavtalet bestämmer här: En arbetsgivare får icke anställa lärling, om han icke sysselsätter någon utlärd arbetare. Han har rätt att anställa en lärling, om han antingen

sysselsätter minst 4 utlärdade arbetare i medeltal per år eller utbetalat avlöning för minst 8,000 arbetstimmar till utlärdade arbetare under loppet av ett år, och han har rätt att anställa två, respektive tre lärlingar, om han i stället i medeltal sysselsätter minst 20, respektive 50 utlärdade arbetare eller under ett år utbetalat avlöning för minst 40,000, respektive 100,000 arbetstimmar. I Göteborg, Malmö, Norrköping och ett flertal andra orter ha villkoren för anställandet av lärlingar till olika antal fått följande innehåll: En arbetsgivare får (förutsatt att han vid tillfället har utlärd arbetare anställd) anställa en, respektive två, respektive tre lärlingar, om han under det närmast föregående året sysselsatt arbetare i minst 2,500, respektive 10,000, respektive 30,000 arbetstimmar. Därtill stadgas här, att för anställandet av flera än tre lärlingar hos en arbetsgivare medgivande kräves från skiljenämnd, som enligt avtalen är tillsatt. I det för målarerna i Sundsvall gällande avtalet förekomma åter andra bestämmelser. Villkoret för att en arbetsgivare skall få anställa en första lärling blir, att han sysselsatt arbetare i minst 3,000 arbetstimmar under det närmast föregående året; men för anställandet av ytterligare en lärling fordras här dels, att han har 10 utlärdade arbetare i sin kondition under så lång tid av året, att avlöning utbetalats för minst 10,000 arbetstimmar, räknat för de sistförflutna två löpande åren, och dels att den förut antagna lärlingen varit anställd i minst två år; mer än två lärlingar få ej här anställas utan skiljenämndens medgivande. Dessa sist anförda bestämmelser äro i det närmaste lika dem, som upptagits i svenska målareförbundets s. k. mönsteravtal (där dock siffran 2,000 står i stället för siffran 3,000).

Skorstensfejarnas avtal för Stockholm bestämmer, att stadens mästarförening har rätt att intaga 2 nylärlingar per år. I några andra avtal inom detta yrke påträffas bestämmelsen, att en lärling får anställas hos respektive arbetsgivare vart fjärde år; i ett par blir normen vart sjätte år. En del hithörande avtal, t. ex. de för Gävle och Malmö gällande, sakna åter bestämmelser om lärlingsregulativ.

Enligt riksavtalet för *herrfrisöryrket* får endast en lärling anställas i varje affär; två år skola dock ha förflutit efter det att lärling blivit utbildad, innan ny lärling får anställas. S. k. tvålgosse kan anställas extra.

Damfrisöryrkets riksavtal har samma bestämmelse i avseende på rätten att anställa lärling (här kallad elev). Arbetsgivare, som har minst ett kompetent biträde och inte har anställt någon elev, får rätt att anställa en s. k. champoneringshjälp; finnes elev i affären, får en champoneringshjälp anställas för varje fullt tretal utbildade biträden.

Såsom framgår av det ovan anförda, är det väsentligen inom vissa hantverksfack, som lärlingsregulativ vunnit burskap. Kännetecknande för flertalet av dessa fack är bland annat, att det är förhållandevis vanligt, att arbetare övergå till ställning såsom självständiga företagare. En viss begränsning av tillströmningen av arbetskraft till yrket torde därför för många företagare te sig såsom en betydelsefull fråga även ur den synpunkten, att de i regel ha att räkna med att denna arbetskraft med tiden kan komma att etablera sig såsom egna företagare och öppna konkurrens. Arbetarnas intresse av att genom lärlingsregulativet begränsa tillströmningen av arbetskraft till yrket baserar sig självfallet på en strävan att åvägabringa jämn arbetstillgång för de redan i yrket utbildade. Härjämte plägar från fackföreningarnas sida den meningen göras gällande, att vissa arbetsgivare hysa benägenhet att anställa ett stort antal lärlingar, vilka ej få kvarstå i arbete längre än intill den ålder, då de enligt avtalet skola erhålla lön såsom fullgoda arbetare, varefter de avskedas och

ersättas med nya lärlingar. Genom ett dylikt tillvägagångssätt skulle arbetet kunna bedrivas med yngre och lägre avlönade arbetare och övernormal tillgång på utlärd arbetskraft i yrket uppkomma.

Inom vissa hantverksyrken synas sålunda företagare och arbetare från sina speciella utgångspunkter ha ett gemensamt intresse av att i någon mån reglera tillströmningen av arbetskraft till yrket. Annorlunda ställer sig förhållandet inom övriga, mera fabriksmässiga yrken, där ej heller några bestämmelser om lärlingsregulativ införts i kollektivavtalen, ehuru lärlingsutbildningen även där ofta är av stor betydelse. I regel har från arbetsgivarorganisationernas sida rests motstånd mot dylika avtalsbestämmelser.

Av det nu anförda framgår, att kollektivavtalsbestämmelser om lärlingsregulativ förekomma endast inom vissa snävt begränsade yrkesområden. En lagbestämmelse, innefattande förbud mot införandet i kollektivavtal av sådana regulativ, synes i betraktande härav knappast ägnad medföra någon mera avsevärd inverkan i fråga om tillgången till arbete för ungdomlig arbetskraft. Härtill kommer, att lärlingsregulativet innebär endast *en* form för begränsning av tillströmningen av arbetskraft till yrket. Även om anlitaudet av denna form förhindrades, skulle andra minst lika betydelsefulla vägar stå öppna för åvägabringande av restriktioner, exempelvis genom stipulerande av prohibitivt verkande lönesatser för minderårig arbetskraft eller åtgärder av organisatorisk art.

Erinras må i detta sammanhang, att frågan om tillgodoseende av en ändamålsenlig lärlingsutbildning redan länge varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Fråga kan vara, om ej det nu närmast förevarande spörsmålet om förbud mot intagande i kollektivavtal av bestämmelser angående begränsning av antalet lärlingar är av natur att böra behandlas i sammanhang med det större spörsmålet om reglerandet av lärlingsförhållandet i dess helhet och tryggande av att lärlingarna verkligen komma i åtnjutande av yrkesutbildning.

I motionen åsyftas jämväl åtgärder mot andra inskränkningar i fråga om anställande av ny arbetskraft, och i den anförda motiveringen ha särskilt berörts kollektivavtalsbestämmelser om ömsesidig organisationsplikt. Med avseende härå må anföras följande.

Inom vissa näringsområden pläga i kollektivavtalen förekomma bestämmelser om *ensamrätt eller företrädesrätt för fackföreningsmedlemmar* vid anställning av arbetskraft. Enligt en inom socialstyrelsen tidigare verkställd utredning, avseende förhållandena vid årsskiftet 1929/1930 och införd i styrelsens statistiska berättelse över kollektivavtal m. m. år 1929, funnos bestämmelser av angiven art i 710 eller 18 procent av samtliga vid nämnda tidpunkt gällande avtal, och berördes av sådana avtalsbestämmelser tillsammans 29,483 arbetare, utgörande något över 5 procent av hela antalet avtalsberörda arbetare. De anförda siffrorna torde ge en ungefärlig summarisk uppfattning även om det nu gällande avtalsbeståndets beskaffenhet i ifrågavarande hänseende. I det stora hela kunna detta slags bestämmelser sägas förekomma endast inom hantverksyrken.

Bland näringsgrenar, där dylika bestämmelser i kollektivavtalen införts i mera anmärkningsvärd utsträckning, kunna nämnas bagerier (där de vid årsskiftet 1929/1930 gällde för 84 procent av de avtalsberörda arbetarna) och även slakterier (där motsvarande relationstal blev 32 procent); vidare målaryrket (54 procent), åkeri- och expressrörelsen (26 procent), frisöryrket (99 procent) och skorstensfejarverksamheten (88 procent). Avtalsbestämmelser av denna innebörd förekomma även inom handels-

branschen, särskilt vad angår butiks- och kontorspersonal hos konsumtionsföreningar.

Erinras må i detta sammanhang om en del andra i kollektivavtal upptagna bestämmelser om företrädesrätt till arbete, vid anställning eller vid avskedande på grund av arbetsbrist, för vissa kategorier av arbetare, exempelvis för arbetare, som förut haft anställning vid företaget, för arbetare med längre anställningstid, för arbetare, bosatta eller mantalsskrivna i orten, för arbetare med försörjningsplikt, för arbetare, som återkomma efter avslutad värnpliktstjänstgöring m. m. Även sådana bestämmelser, vilka förekomma i betydligt större utsträckning än de ovannämnda om företrädesrätt eller ensamrätt till arbete för fackföreningsmedlemmar, kunna verka begränsande i fråga om tillträde till arbete för yngre arbetare.

Enligt den remitterade motionen skulle åsyftade bestämmelse införas i lagen om kollektivavtal. Med avseende å denna lag må bringas i erinran, att densamma avser att reglera kollektivavtalet till form och rättsverkan men att frågorna om kollektivavtalens materiella innehåll lämnats utanför den lagliga regleringen. Tillika må anmärkas, att kollektivavtalens bestämmelser, med undantag för fredsförplikelsen, icke äro av tvingande natur. Införandet av den föreslagna bestämmelsen skulle uppenbarligen innebära ett avsteg från de principiella grunderna för nuvarande lagstiftning på området.

Stockholm den 10 mars 1934.

Gunnar Huss.

Carl Chr. Schmidt.

Bilaga B 1.

Kommerskollegium.

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom remiss den 9 februari 1934 har Kungl. Maj:t anbefallt kommerskollegium att till riksdagens andra lagutskott avgiva utlåtande över en inom andra kammaren väckt motion, nr 69, om visst tillägg till lagen om kollektivavtal.

I ärendet har kollegium införskaffat bilagda yttrande från Sveriges industriförbund, varjämte kollegium i samband med ärendets behandling tagit del av ett av Sveriges hantverksorganisation direkt till utskottet avgivet yttrande i ärendet.

För egen del får kollegium anföra följande.

Kollegium vill inledningsvis uttala den uppfattningen, att det ur samhällelig synpunkt måste anses såsom i princip oriktigt, att enskilda sammanslutningar av arbetare och arbetsgivare sinsemellan i mer eller mindre monopolistiskt syfte genom kollektivavtal i fråga om nyanställning av arbetare överenskomma om restriktiva bestämmelser, genom vilka tillströmningen av erforderlig arbetskraft till yrkena hindras eller försvåras. Särskilt gäller detta sådana avtalsbestämmelser, som ha till syfte att försvåra lärlingsrekryteringen. Kollegium anser sig böra i detta sammanhang erinra om den uppmärksamhet, statsmakterna sedan länge ägnat lärlingsrekryteringen inom hantverket, och om de åtgärder, som från det allmännas sida vidtagits för lärlingsutbildningens främjande. Betydelsen av den utbildning av lärlingar, som bedrivs inom hantverket

och dess olika yrken, torde enligt kollegii mening icke kunna nog framhållas. Nämda utbildning är icke blott av ett vitalt intresse för hantverket och dess utövare utan sträcker sina verkningar till de stora och viktiga grenar av den svenska industrien, som på grund av nutidens specialiserade arbetsformer icke längre ha samma möjlighet som förr att bibringa sina arbetare en på många håll inom kvalitetsproduktionen behövlig, mera allsidig yrkeskunskap. En stor del av den för närvarande inom vissa industrier sysselsatta yrkeskunniga arbetarstammen torde sålunda hava förvärvat sin grundläggande utbildning inom hantverket.

Frågan om lärlingsväsendets ordnande har vid flera tillfällen, senast år 1928, inom kollegium varit föremål för ingående utredning. Ifrågasatt lagstiftning å området har emellertid icke kommit till stånd, beroende på det motstånd, som rests däremot från arbetsgivare- såväl som arbetarorganisationer, vilka skulle hava berörts därav. Om de understöd med statsmedel, som sedan åtskilliga år lämnas för befrämjande av praktisk lärlingsutbildning genom hantverksmästarnas försorg, må även i detta sammanhang erinras.

Att inom åtskilliga hantverksyrken vissa monopolistiska tendenser äro för handen har sedan länge uppmärksammats. Uppenbart är att ifrågasatt tendenser icke stå i god överensstämmelse med de strävanden, som av statsmakterna å området understötts och befrämjats, samt att en fortsatt utveckling av sådana tendenser kan medföra olägenheter för näringslivet. Ifrågavarande företeelser torde enligt kollegii mening böra följas med viss uppmärksamhet. Kollegium är dock icke för sin del övertygat om att det är vare sig av omständigheterna påkallat eller eljest lämpligt att för närvarande och på det sätt, som av motionärerna föreslagits, på lagstiftningens väg ingripa gentemot desamma.

Såvitt kollegium kan bedöma, torde kollektivavtalens bestämmelser i ovan angivna riktning i nuvarande situation på arbetsmarknaden icke hava den inverkan å ungdomsarbetslösheten, som av motionärerna tillmätas desamma. Enligt uppgift torde sålunda de möjligheter till anställning av lärlingar, som det s. k. lärlingsregulativet i kollektivavtalen medger, för närvarande i allmänhet icke utnyttjas vare sig inom hantverk eller industri. Kollegii uppfattning härom synes ock bekräftas av den utredning i frågan, som framlägges av 1934 års sakkunniga rörande ungdomsarbetslösheten i dess nyligen publicerade betänkande angående åtgärder för bekämpande av ungdomsarbetslösheten.

Icke heller finner kollegium troligt, att införande av förbud mot inlagande i kollektivavtal av föreskrifter av påtalat innehåll skulle vara ägnat att i nämnvärd mån motverka den rådande arbetslösheten bland ungdomen. Däremot kunde den föreslagna lagstiftningen å området möjligen giva upphov till meningsskiljaktigheter mellan arbetsgivare och arbetare med därav eventuellt följande konflikter. I nuvarande situation lär det vara särskilt önskligt att i möjligaste mån hålla arbetsmarknaden fri från nya orosanledningar.

Kollegium anser sig icke böra underlåta att framhålla de möjligheter, som även vid den ifrågasatta lagstiftningen skulle för de avtalsslutande parterna förefinnas, att genom en förhöjning av löneskalan för yngre arbetare indirekt lönevägen verkställa den avstängning av yngre arbetskraft, som ur parternas synpunkt kan framstå såsom önskvärd.

Såsom av Sveriges hantverksorganisation i dess yttrande påpekas, torde denna väg ock hava inom vissa yrken praktiserats i monopolistiskt syfte.

Kollegium vill slutligen erinra att riksdagen denna dag beslutat avlåta skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om förnyad utredning angående lärlingsutbildningen inom hantverket. Den utredning, som sålunda kan väntas komma till stånd, lär icke kunna undgå att närmare ingå på viktiga delar av här ovan berörda spörsmål.

Under hänvisning till vad sålunda anförts, får kommerskollegium hemställa, att den remitterade motionen icke måtte för närvarande till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 april 1934.

Ragnar Sohlman.

G. Holmberger.

Gösta Jacobsson.

Bilaga B 2.

Sveriges industriförbund.

Till kungl. kommerskollegium.

Med skrivelse av den 15 sistlidne februari har kungl. kommerskollegium till Sveriges industriförbund för yttrande överlämnat en vid årets riksdag inom andra kammaren väckt motion, nr 69, om visst tillägg till lagen om kollektivavtal. Med anledning därav får industriförbundet anföra följande.

I den föreliggande motionen hemställs, att riksdagen ville för sin del besluta, att i lagen om kollektivavtal införes den föreskriften, att sådant avtal icke må innehålla bestämmelse, som innebär inskränkningar i fråga om anställande av ny arbetskraft eller meddelande av lärlingsutbildning.

Industriförbundet anser att det för bekämpandet av arbetslösheten är av allra största vikt att befrämja och underlätta alla åtgärder, som kunna bidra till arbetsmarknadens rörlighet. Varje omständighet, som hindrar den fria omsättningen av arbetskraft och alltså försvårar dennas avgång från överfyllda yrken eller tillströmning till mer lediga yrken, är i hög grad ägnad att konservera arbetslösheten och neutralisera åtgärder mot dennas avhjälpande. Det är onekligen ett kraftigt bindande av arbetsmarknadens rörlighet, som äger rum, när själva utbildningsmöjligheterna till ett yrke starkt beskäras enligt regler, som icke taga någon hänsyn till arbetsmarknadens skiftningar. Och det kan icke anses vara med god samhällelig ordning överensstämmande, att arbetare och arbetsgivare inom en viss bransch skola genom kollektivavtal kunna överenskomma om att mer eller mindre avstänga en hel verksamhetsgren från fri kommunikation med samhällets arbetsmarknad i dess helhet. Särskilt gäller detta, när samtidigt allmänna medel i stor utsträckning användas för meddelande av yrkesskicklighet inom olika arbetsgrenar. Industriförbundet får därför tillstyrka, att lagstiftningsåtgärder vidtagas i den riktning, att arbetare och arbetsgivare icke må i kollektivavtal träffa överenskommelser, som hindra fri rekrytering till och fri omsättning inom arbetsmarknaden. I den mån det kan befinnas nödvändigt att skydda den arbetskraft, som står under utbildning, från otillbörligt exploaterande kan och bör detta ske på andra vägar än genom överenskommelser, vilkas huvudsakliga effekt ligger på helt andra områden.

Stockholm den 5 mars 1934.

Sveriges industriförbund.

B. Almgren.

Vilhelm Lundvik.

*Bilaga C 1.***Landsorganisationen i Sverige.
Landssekreterariatet.**

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom skrivelse av den 29 januari 1934 har utskottet berett Landsorganisationen i Sverige tillfälle att avgiva yttrande över en inom riksdagens andra kammare av herr Arnemark m. fl. väckt motion, nr 69, om visst tillägg till lagen om kollektivavtal. Efter att i ärendet rådgjort med de i motionen omnämnda förbunden får Landssekreterariatet å Landsorganisationens i Sverige vägnar anföra följande:

Motionärerna yrka, att kollektivavtal icke må innehålla bestämmelser, som innebära inskränkningar i fråga om anställande av ny arbetskraft eller meddelande av lärlingsutbildning, och anföra att inom de stora industrierna möta i allmänhet icke på kollektivavtalsområdet några hinder mot ungdomens utbildning. Annorlunda är emellertid förhållandet inom hantverket, säga motionärerna. Inom ett flertal fack ha i kollektivavtalen influerat bestämmelser, som på det mest restriktiva sätt reglera arbetsgivarnas rättigheter att hålla lärlingar och starkt begränsa deras antal, säga motionärerna vidare.

Vid bedömning av här ifrågakommande förhållanden bör man icke förglömma, att det råder en väsentlig olikhet i fråga om lärlingsutbildningen för hantverksyrkena och de stora industrierna. Inom de senare, där tempoarbetet är det förhärskande, kräves endast någon kortare tids övning för att kunna sköta en maskin eller utföra ett visst tempoarbete, medan det inom hantverket kräves flera år innan erforderlig yrkeskunskap inhämtats.

De ifrågakommande klausulerna i kollektivavtalen inom vissa hantverksyrken ha tillkommit efter fri förhandling och överenskommelse mellan parterna. Ett bifall till motionärernas yrkande skulle medföra en beskärning av avtalsfriheten på här ifrågakommande område. Ett tvingande förbud mot dylika klausuler skulle också kunna medföra, att arbetsgivaren gäves möjlighet att ersätta yrkesutbildade arbetare med lärlingar och därigenom undandra sig tillämpningen av kollektivavtalets lönebestämmelser i en utsträckning, som icke kunnat förutses vid avtalets ingående. Ett icke önskvärt osäkerhetsmoment skulle därigenom införas på dessa näringsområden, vilket med säkerhet skulle oförmånligt återverka på hantverksyrkenas bestånd och möjlighet att giva sina utövare en skälig utkomst.

Motionärerna synes utgå från den felaktiga föreställningen, att arbetslös ungdom genom regulativen förhindrats att erhålla arbete. Hur det i sådant avseende förhåller sig framgår av de uppgifter angående arbetslöshetens omfattning inom yrkena, som lämnats av de i motionen omnämnda fackförbunden.

Med den föreslagna bestämmelsen skulle tydligen också förhindras, att i kollektivavtalen infördes föreskrifter om ömsesidig eller ensidig organisationskyldighet. Dylika föreskrifter förekomma i viss utsträckning i kollektivavtalen inom hantverksyrkena. Det må i detta sammanhang förtjäna erinras om ett uttalande av professor Ragnar Bergendal i hans

nyligen avgivna utredning angående tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter, sidan 188 och följande:

»Samhället har ingalunda något intresse av att bekämpa organisationssträvandena i och för sig, utan endast deras befrämjande med sådana medel som måste anses otillbörliga på grund av alltför stark inskränkning av den enskildes självbestämning. Exempelvis är ett kollektivavtal, som stadgar att vid en viss arbetsplats endast få nyantagas arbetare som tillhöra någon fackförening eller en viss fackförening, i denna del fritt från varje anmärkning från rättslig synpunkt, och torde i många fall även från ekonomisk synpunkt böra anses gagneligt. Det bör följaktligen anses lovligt, att man i en arbetstvist från arbetarsidan påyrkar intagande av ett sådant villkor i ett blivande kollektivavtal och för uppnående härav skrider till stridsåtgärder mot arbetsgivaren-motparten. Förevarande punkt 3) avser ingalunda att förhindra dylika avtalsklausuler eller stridsåtgärder för att genomföra deras antagande. Vad som bör bekämpas är däremot tvång för att förmå *en viss* person, arbetsgivare eller arbetare, eller även någon annan, att ingå i en organisation, som han av hänsyn till sina egna intressen icke önskar tillhöra.»

Ett bifall till motionärernas yrkande skulle medföra betänkliga konsekvenser. Såväl lärlingsregulativ som organisationsskyldighet skulle omintetgöras. Parterna böra på detta område av näringslivet äga samma avtalsfrihet som beträffande övriga genom kollektivavtalen reglerade rättsförhållanden; att stadga inskränkning härutinnan bör icke få ifrågakomma med mindre det uppvisas, att ifrågavarande avtalsklausuler medföra sociala olägenheter. Motionärerna ha icke förebragt någon som helst utredning, som styrker eller ens gör sannolikt att så är fallet. Däremot kan det förebringas utredning till stöd för påståendet att klausulerna fylla en viktig social och arbetsrättslig uppgift. Vi hänvisa till vad i detta hänseende anföres av de i motionen omnämnda fackförbunden, nämligen av Bleck- och plåtslagareförbundet, av Frisörarbetarförbundet, av Livsmedelsarbetareförbundet samt av Sadelmakare- och tapetserareförbundet.

Stockholm den 19 februari 1934.

Landsorganisationen i Sverige.

Landssekreterariatet.

Edv. Johanson.

Bilaga C 2.

Svenska bleck- och plåtslagareförbundet.

Till riksdagens andra lagutskott.

I anledning av begärt yttrande rörande av herr Arnemark m. fl. i riksdagen väckt motion om visst tillägg till lagen om kollektivavtal, får undertecknat förbund härmed anföra följande:

Vore det så att genom ett bifall till motionen den synnerligen svårartade ungdomsarbetslösheten kunde i någon avsevärd mån motarbetas — utan att detta skedde genom att i stället skapa annan arbetslöshet —

hade givetvis ett förslag av denna innebörd ett visst berättigande. I varje fall för vårt yrkes vidkommande äro emellertid motionärernas funderingar så verklighetsfrämmande som gärna möjligt, och ett bifall till motionen skulle med säkerhet ur såväl vårt yrkes som ur samhällets som helhet synpunkt medföra mer skada än nytta. Till belägg härför må anföras:

Vårt förbund består av cirka 2,400 medlemmar, varav något över 500 äro s. k. halvbetalande, d. v. s. lärlingar som ej arbetat i yrket 4 år. (Lärotiden enligt kollektivavtal i allmänhet 6 år.) Av dessa 2,400 medlemmar voro vid 1933 års slut över 1,500 helt arbetslösa på grund av arbetsbrist, varav omkring 300 *lärlingar*. Det exakta antalet i genomsnitt arbetslösa medlemmar under år 1933 kan ännu ej uppgivas men för år 1932 var siffran 28.7 procent av hela medlemsantalet. De senaste åren ha visserligen varit särskilt svåra, men konstant arbetslöshet har förelegat inom vårt yrke under en lång följd av år. Att några »outnyttjade arbetstillfällen» funnits inom vårt arbetsområde måste därför bestämt bestridas. Den (mycket måttliga) begränsning av antalet lärlingar som inskrivits i en del av våra avtal har framtvingats av nödvändigheten och härvid har i hög grad även tagits hänsyn *till just de ungas eget intresse*. Det kan nämligen ej vare sig ur den enskilde individens, yrkets eller det allmännas synpunkt vara önskvärt att de unga kanske lockas in i ett svårt och lång utbildning krävande yrke, om de ej kunna tillförsäkras dels en någorlunda tillfredsställande och sammanhängande utbildning, dels möjligheten att sedan utan allt för stora svårigheter kunna vinna sin utkomst inom yrket. Som förhållandena en rätt lång tid varit har många ungdomar blivit antagna i kondition hos en mästare enbart som hjälparbetare vid en del enklare arbeten under högsommaren, och när dessa arbeten slutförts har även arbetet varit slut för »lärlingen». Året därpå får han kanske några veckors, eller möjligen månaders, arbete under samma betingelser, men att några *verkliga yrkesmän* ej kunna skapas på detta sätt torde vara klart. Vi förstå givetvis och erkänna att i ett nödläge kan även ett tillfälligt arbete ha sitt värde för individen, men den frågan må då kunna göras om ej den som redan arbetat i yrket längre eller kortare tid åtminstone bör tillförsäkras *någon* liten företrädesrätt till befintliga arbetstillfällen inom detsamma.

Dessa rent allmänna synpunkters berättigande anses säkerligen även av motionärerna själva som ganska självklara då det gäller exempelvis en del s. k. intellektuella yrken, där *verklig* begränsning av aspiranterna förekommer — med eller utan statens stöd.

Med hänsyn alltså närmast till:

1) att några »naturliga arbetstillfällen» — oss veterligt — ej förspillts inom vårt verksamhetsområde,

2) att ingen brist på utbildad arbetskraft föreligger, utan tvärtom,

3) att det är ett intresse närmast för de unga som redan kommit in i yrket, samt

4) intet som helst behov av lagstiftning föreligger, måste vi alltså för vår del på det bestämdaste *avråda* från att motionen av riksdagen godkännes. Så vitt vi förstå kan även en del befogade erinringar göras mot motionen i rent formellt avseende, men detta sakna vi givetvis anledning att närmare ingå på.

Stockholm den 14 februari 1934.

Svenska Bleck- o. Plåtslagareförb.

Gustav Wiberg.

Svenska frisörarbetareförbundet.

Till riksdagens andra lagutskott.

I anledning av andra lagutskottets remiss till Landsorganisationen i Sverige med begäran om yttrande över herr Arnemarks m. fl. motion om visst tillägg till lagen om kollektivavtal vilja vi anföra följande.

De för frisöryrket gällande kollektivavtalen innehålla visserligen bestämmelser, som i viss mån reglera anställandet av arbetskraft och formerna för yrkesutbildning, men äro dessa bestämmelser byggda på de praktiska erfarenheter, som vunnits under 25-årigt organisationsarbete, och baserade på ingående kännedom om de inom frisöryrket existerande förhållandena. I samband med yrkesutövningen förefinnas en hel del riskmoment, varför det ligger i yrkesorganisationernas intresse att fastställa sådana stipulationer, som innebära en garanti för allmänheten därhän, att riskmomenten i görligaste mån elimineras. Dels kräves vissa sanitära och hygieniska dispositioner för förhindrandet av överföring av olika hud- och hårsjukdomar, dels nödvändiggör handhavandet av ett flertal elektriska tekniska hjälpmedel samt förekommande syror och utförandet av massagebehandlinger en sådan utbildning av arbetskraften, att densamma utan risk för den affärerna frekventerande allmänheten kan utföra yrkesarbetet. Detta har motiverat införandet i avtalet av vissa reglerande bestämmelser beträffande rätt att utöva yrket, formerna för lärlingsutbildning och förhindrandet av en osund dylik utbildning. Beträffande i motionen angivna exempel i avseende på ömsesidig organisationsplikt så äro de båda yrkesorganisationerna överens om lämpligheten av denna bestämmelse, men för att förhindra att några som helst organisatoriska övergrepp skola förekomma, har klart och tydligt i avtalet utskrivits, att inga trakasserier eller repressalier få å någondera sidan utövas. I avseende på lärlingsbestämmelserna har man från de båda avtalsslutande organisationernas sida i första rummet beflitat sig om att lämna fullgoda garantier för en verklig yrkesutbildning åt ungdomar, som inträda i frisöryrket, samt vidare klart stipulerat arbetsgivarens skyldigheter mot den anställda lärlingen. Innan nu antagna lärlingsreglers tillkomst skedde en fullständigt godtycklig utbildning av lärlingar, vilket gjorde att den under dessa former utbildade arbetskraften hade små eller inga möjligheter på grund av bristande kompetens att erhålla och uppehålla arbetsanställningar inom frisöryrket. Numera prövas under sex månader lärlingens lämplighet för yrket, och därest han icke har manuella och andra förutsättningar för detsamma, åligger det arbetsgivaren att entlediga honom, så att han därigenom kan givas möjligheter att välja en annan levnadsbana, för vilken han eller hon kan vara mera lämpad. Lärlingsanställningen regleras genom kontrakt mellan vederbörande parter, och det åligger arbetsgivaren att under lärotiden, som är fastställd till 3—4 år, bereda lärlingen fullständig utbildning i yrket enligt en av organisationerna fastställd läroplan och med skyldighet för arbetsgivaren att å de orter, där frisörskola finnes, låta lärlingen på arbetsgivarens bekostnad genomgå denna. Aldern för inträdet i yrket är fastställd till 15—19 år, då det visat sig, att ungdomen under dessa år har de största förutsättningarna att tillägna sig vederbörliga kunskaper i yrket. Arbetsgivaren äger endast rätt att hava en lärling, då det visat sig, att därest antalet är större lärlingen icke kan erhålla den personliga

omvårdnad i samband med utbildningen, som är en nödvändig förutsättning för hans förkovran i yrket.

Förbud finnes även för såväl mästare som biträde att under andra former, än vad här tidigare angivits, meddela undervisning i yrket, och har detta motiverats av de förhållanden, som tidigare existerat förnämligast inom damfrisöryrket. I nämnda yrke har nämligen ett flertal obskyra affärsinnehavare genom annonser i dagspressen utlovat en allsidig yrkesutbildning på 3—6 månader mot ekonomisk ersättning. Denna yrkesutbildning har på intet sätt möjliggjort för de lättrogna människor, som accepterat det gjorda erbjudandet, att erhålla arbetsanställningar. I samband med deras utförande av yrkesarbete hava även allvarliga skador åsamkats den allmänhet, som frekventerat de företag, vilka haft dylik utbildning om hand, eller som senare varit under behandling av de sålunda utbildade personerna. Ett förhinderande av en sådan verksamhet har därför varit ett samhällsintresse och icke ett egoistiskt yrkesintresse. För att ytterligare markera nödvändigheten av genom avtal eller på annat sätt reglerade former för yrkesutbildningen tillåta vi oss citera föreståndaren för Stockholms Frisörskola, herr A. Ando, vilken bland annat säger följande: »På begäran får undertecknad avgiva följande yttrande om utbildningen till damfrisör. Enligt den erfarenhet, som jag erhållit under min 14-åriga verksamhet som lärare och föreståndare vid Stockholms Frisörskola, måste jag fastslå att förvärvande av den yrkeskunskap, som fordras för anställning såsom damfrisörbiträde ej understiger tre år för medelgoda elever. De, som mottaga betalande elever för att utbilda dem på en tid av sex månader och därunder, göra detta oansvarigt, väl vetande att de själva ej kunna avlöna dem som biträden efter den korta lärotidens slut. I regel är det inte yrkeskunniga damfrisörer, som ägna sig åt denna trafik, utan sådana vars rörelse i brist på yrkeskompetens ej giver nödig avkastning. För att dessa skola kunna hålla sina rörelser flytande tillgripes massutbildning av betalande elever.»

Av det ovan anförda framgår med önskvärd tydlighet att arbetareorganisationen gemensamt med arbetsgivareorganisationen inom facket velat genom i avtalet införda stipulationer bevaka de unga arbetarnas intresse och garantera dem en yrkesutbildning, som möjliggör uppehållandet av en arbetsanställning inom yrket, varför motionärernas påstående att man velat försvåra ungdomens yrkesutbildning och tillgång till arbetsmöjligheter faller på sin egen orimlighet, vilket också kan utläsas av motionärernas egna uppgifter beträffande den procent av arbetslösa, som hava fullgod praktisk utbildning bakom sig. Detsamma framgår också av de arbetslöshetssiffror, som äro utslagsgivande för frisörfacket. Påståendet om brist på yrkeskunnighet hos de arbetslösa är alltså oriktigt. En reglering av förhållandena i avseende på anställandet av ny arbetskraft och meddelandet av lärlingsutbildning bör lämpligast baseras på de erfarenheter, som äro gjorda av yrkesorganisationerna, och skulle en lagstiftning över huvud taget ske, borde den vara av sådan karaktär, att den garanterar ungdomen en verklig utbildning i det speciella yrke, som densamma väljer för erhållandet av existensmöjligheter.

I anledning av vad ovan anförts hemställa vi, att utskottet måtte avstyrka den framlagda motionen.

Stockholm den 14 februari 1934.

Svenska Frisörarbetareförbundet.

C. G. Engström.

Bilaga C 4.**Svenska livsmedelsarbetare-
förbundet.**

Till riksdagens andra lagutskott.

I anledning av andra lagutskottets remiss till Landsorganisationen i Sverige med begäran om densammans yttrande över av herr Arnemark m. fl. i riksdagen väckt motion om visst tillägg till lagen om kollektivavtal, har Landsorganisationen i sin tur hemställt, att undertecknat förbund måtte yttra sig över anledningen till lärlingsregulativens införande i kollektivavtalen. Vi tillmötesgå härmed denna hemställan och få på grund härav anföra följande:

Införandet av bestämmelser angående begränsningar av antalet lärlingar inom bageri- och konditorinäringarna i vårt land är inget nytt som tillkommit å senare tid, utan började införas i avtalen redan vid sekelskiftet. Innan dess rådde olidliga förhållanden inom anförda näringsgrenar. Arbetsgivarna anställde ett flertal minderåriga, under förespeglning att de skulle få lära sig yrket, och som yrkesmän som sådana sedermera genom livet kunna erhålla sin utkomst. Till en början erhöles de unga ingen lön, men efter några år fingo de en liten kontant ersättning. När ynglingen växt upp och han nödgades begära lön för att kunna uppehålla sig, fick han avsked. Efter honom togs en ny lärling, som efter ungefär samma tid fick sluta sin anställning. För dessa ynglingar blev resultatet, att de ej fått tillfälle utbilda sig i yrket, utan fingo sluta sin anställning, innan de så förkovrat sig i yrket, att de kunde tänka sig få anställning hos annan arbetsgivare. Följden för den unge arbetaren blev sålunda den, att han till ingen nytta för sin framtida utkomst förbrukat flera år av sin ungdom, den ungdomstid, han så väl behövt helt utnyttja för att utbilda sig i yrket. Han hade blivit för gammal att börja en ny bana, och därmed hade hans möjligheter att bli en yrkesman fördärvats. I de ungas eget intresse började fackorganisationerna ägna det osunda förhållandet sin uppmärksamhet. Härvid sökte man efter utvägar att finna bot mot det onda. Ledmotivet härvid blev att säkra den unge arbetarens fulla utbildning i det yrke han börjat och därmed också hans framtida intresse att erhålla utkomst genom detsamma. Fackorganisationerna måste därför, icke för att hindra ynglingar att komma in i yrket utan för att, enligt vad ovan sagts, bevara dem till detsamma, så begränsa deras antal att arbetsgivaren hade tid och jämväl ett personligt intresse av att de fingo lära yrket. Men i de flesta fall måste de utbildade anställda arbetarna också deltaga i den unge arbetarens utbildning, och sålunda måste en begränsning av elevernas antal ske, därest utbildningen skulle kunna bibringas med framgång; ty i föreliggande hänseende är att märka, att varken arbetsgivaren eller arbetaren helt kunde ägna sig åt yrkespedagogik, utan måste samtidigt utföra det dagligen förekommande arbetet i bageriet. Arbetsgivarna började inse, att anledning förelåg för ett uppordnande av lärlingsförhållandena, och parterna träffade därför överenskommelse om vissa begränsningar av lärlingarnas antal och jämväl bestämmelser om att arbetsgivaren vore skyldig tillse att lärlingen erhöles allsidig utbildning i yrkets olika grenar. Samtidigt fastställdes också lönen, så att den höjdes efter viss skala, beräknad efter lärlingens förkovran i yrket. Sedermera visade det sig emellertid att en del arbetsgivare icke beaktade parternas strävan att på så sätt skapa ga-

rantier för att den unge arbetaren efter anförda, av erfarenheten fram-
sprungna och av parterna godkända linjer måtte få stanna och lära sig
yrket, utan en del sökte liksom tidigare göra sig kvitt lärlingen efter viss
tid och därmed beröva honom möjligheterna att få fortsätta sin utbild-
ning. Även om arbetsgivarna i vissa fall när som helst avskedade till
hälften utbildade lärlingar, förekommo dessa entlediganden i regel i sam-
band med att den unge arbetaren fullgjorde sin militärtjänst. Denna
blev således för många en orsak till att de fingo avbryta sin påbörjade
yrkesbana. Arbetsgivare- och arbetareorganisationerna hava gemensamt
ansett det vara oriktigt, att den som sålunda tjänat sitt land som tack
härför skulle förlora sin anställning och därför enat sig om en bestäm-
melse, att arbetaren efter fullgjord militärtjänst måtte erhålla sin anställ-
ning åter. Ävenså hava organisationerna, i syfte att förhindra arbetsgi-
varen att genom avsked avbryta lärlingens utbildning, i många fall enat
sig om en bestämmelse, som säger att lärling ej får avskedas i och för
anställning av ny lärling.

Vi hava velat anförva vad som ovan sagts för att därmed belysa, att ar-
betareorganisationerna dels gemensamt med arbetsgivarna och dels trots
deras motstånd städse bemödat sig om att bevaka de unga arbetarnas intres-
sen och samtidigt jämväl vårdat sig om att genom viktiga stadganden
höja de anställdas yrkesskicklighet.

Motionärernas påstående, att organisationerna genom omnämnda åtgär-
der syftat till att förhindra de unga att erhålla anställning, är sålunda fel-
aktigt. Vad som åtgjorts är tillkommet för att skydda de unga och att
förhindra, att de otillbörligt exploateras av hänsynslösa arbetsgivare. Det
finns också andra avarter, som arbetareorganisationerna genom propagan-
da sökt stävja, och det är det ocker mot de unga, som förekommer i samband
med vissa privata yrkesskolor och jämväl av en del privata arbetsgivare.
Vad det beträffar en del privata yrkesskolor, gå de så tillväga, att de ut-
sända prospekt innehållande uppgifter om att de för en ersättning av i re-
gel 300 kronor på 4 à 6 veckor skola utbilda unga arbetare till fullt kun-
niga konditorer. En del arbetslösa ungdomar finna detta lockande och låta
lura sig till att ikläda sig kostnaden för en sådan kurs. Nu är att märka,
att Sveriges konditoriidkare anse en utbildningstid av fyra år vara för
kort och önska förlänga densamma. Att under sådana förhållanden kunna
tro, att man i antydda privata skolor skall kunna utbilda en konditor på
sex veckor, synes orimligt. De unga ha ej heller någon nytta av under-
visningen, ty en konditoriidkare anställer i regel icke en på så sätt utbild-
dad ung man eller kvinna. Hela resultatet blir sålunda att de unga, som
genomgå sådana skolor, trots att de fått till geschäftsmakaren utbetala en
stor summa pengar, därtill minskat sina möjligheter att få sin utkomst.
Om inte fullt helt så är förhållandet i viss mån liknande hos de privata
bageri- och konditoriidkare, som mottaga s. k. betalande elever. Även detta
är geschäft och tillkommet i syfte att exploatera de unga. Dessa förespeg-
las att mot en viss summa på så och så många månader lära sig yrket. Ett
flertal sådana elever intagas, men intagningen sker å olika tider, ävenså
entledigandet. Arbetsgivaren låter detta ske metodiskt för att alltid ha
någon elev som lärt sig så pass mycket, att han kan utföra någon syssla,
som kräver mindre kvalifikation. När dessa »betalande elever» slutat,
stå de lika handfallna inför yrket, ty arbetsgivaren har icke lärt dem nå-
got, utan under »lärotiden» ha de fått betala för att utföra grövre sysslor,
som icke krävt speciell yrkeskunnighet men ändock hör samman med yr-
ket i sin helhet.

Oss synes det vara oriktigt, när motionärerna anklaga arbetareorganisationerna för att dessa sökt förhindra dylikt skoj mot svensk arbetareungdom. Även i det fallet ha organisationerna enbart handlat i de unga arbetarnas intressen, och i den mån det varit möjligt sökt förhindra andra människor att lura unga och oerfarna arbetare.

Motionärerna påstå jämväl, att omtvistade bestämmelser och åtgärder verkat så, att brist på yrkeskunniga föreligger. I det hänseendet äro motionärernas uppgifter rena konstruktioner. Vi kunna med siffror bevisa, att så är fallet. Till vårt förbund finnas 8,346 bageri- och konditoriarbetare anslutna; av dessa äro 1,900 arbetslösa. Dessa arbetslösa hava utbildat sig i yrket och hava svårt att byta detsamma mot något annat. Att i enlighet med motionärernas tankegång rasera det framsprungna skyddet för de unga och lämna dem utan kontroll till exploatering skulle dels medföra, att de förut utbildade icke kunde tänka sig mera få utkomst, och de unga, som intogos som lärlingar, skulle, enligt vad övan sagts, om en tid bliva utan arbete och få sälla sig till de arbetslösas skara, utan att hava erhållit sådan utbildning, att de kunde någonsin hoppas på anställning i det yrke, de trott sig om att komma in i.

Till slut få vi anföra, att vårt förbund städe ägnat problemet om ungdomsarbetslösheten sin uppmärksamhet. Ävenså de unga arbetarnas intressen. Ur erfarenheten har framsprungit vissa stadganden och regler i syfte att främja det hela. Det är således icke tillkommet i något som helst organisationsegoistiskt syfte, utan enbart för att skydda de unga. Ett bifall till motionen skulle göra dessa strävanden om intet, och de unga skulle bliva utlämnade utan bistånd till vissa geschäftsmakare, som icke driva sin verksamhet i syfte att hjälpa de unga, utan för att på deras bekostnad förtjäna pengar. Verkningarna av ett bifall till motionen skulle sålunda bliva det rakt motsatta till vad den syftar, och av denna anledning få vi hemställa, att det ärade utskottet måtte besluta avstyrka densammas antagande.

Stockholm den 12 februari 1934.

Svenska livsmedelsarbetareförbundet.

Hilding Molander.

Bilaga C 5.

**Skandinaviska sadelmakare-
och tapetserareförbundet.**

Till riksdagens andra lagutskott.

I anledning av andra lagutskottets remiss till Landsorganisationen i Sverige med begäran om densammas yttrande över herr Arnemarks med fleras i riksdagen väckta motion om visst tillägg till lagen om kollektivavtal har Landsorganisationen hemställt, att undertecknat förbund måtte yttra sig över anledningen till lärlingsbestämmelsernas införande i kollektivavtalen. Vi tillmötesgå härmed denna hemställan och få på grund härav anföra följande.

Innan några reglerande bestämmelser funnos i avtalen inom vårt förbunds område, voro förhållandena synnerligen olikartade. Tanken började så småningom göra sig gällande att genom reglerande bestämmelser skydda de unga arbetarna mot det hänsynslösa exploaterandet av deras arbets-

kraft. I avtalen kom så till en början en bestämmelse, som föreskrev, att vid intagande av lärlingar skall yrkeslärare föreståndare finnas. Rätt snart visade det sig, att denna bestämmelse ej var tillfyllest, beroende på att de unga lärlingarna mest användes till att springa ärenden, draga kärran samt reda upp materielen och i övrigt på verkstäderna utföra sådana saker, som hade litet eller intet med lärandet av yrket att skaffa.

När sedermera en lärling kom upp i högre läroår, och lärlingen gjorde anspråk på att få lära eller begärde högre lön, blev han avskedad och en yngre och därmed lägre betald arbetskraft intagen i stället. Den tanken började då uppstå, huruvida det kunde vara till yrkets fördel, att en mängd dåligt utbildade sadelmakare- och tapetserarelärlingar på så sätt kastades ut i arbetslösheten, ofta vid den tidpunkt då de unga männen skulle fullgöra sin värnplikt, varefter de efter fullgjord exercis sällan kommo tillbaka till sina platser beroende på, att annan arbetskraft kommit in i stället.

Vid den påtalade verkstaden — Carlander i Tranås — var exploateringen satt i system. Vi kunna meddela, att på denna verkstad voro i en följd av år anställda 24 lärlingar samt 1 gesäll, som skulle ha överinseende över lärlingarna, ej för att lära dem yrket utan för att framdriva mesta möjliga arbete. För att ernå detta, utbildades varje yngling till att utföra en yrkesdetalj.

Vilken yrkeskunskap dessa lärlingar skulle erhålla, kan vem som helst begripa. Att de när de kommo till andra verkstäder, måste lära om, kan var och en inse, som är insatt i ett yrke, som fordrar 5 års lärotid.

För att skydda de unga ha omtalade bestämmelser kommit till stånd. Vi kunna även anföra, att det föreliggande avtalet, vilket medföljer, är gällande för 20 andra städer.

Utom en del paragrafer, som skydda ynglingen, innehåller även detta avtal bestämmelser, att yrkeslärare föreståndare skall finnas, varjämte denna bestämmelse stipulerar, att varje mästare äger rätt att ha en lärling, oavsett om några arbetare äro anställda samt därutöver en lärling på var tredje utlärare arbetare.

När vi veta, att det finnes 50 sadelmakaremästare och 252 tapetseraremästare enbart i Stockholm, samt att det årligen utbildas lärlingar även vid yrkesskolor och vanförestalter, ha vi svårt att förstå motionärernas uppfattning i denna fråga.

Många av våra lärlingar äro arbetslösa samt ha svårt att placeras, trots att lofvärda försök från vår sida gjorts, och intet hinder förelegat i avtalsenlig omfattning.

Vi vilja även anföra, att i Stockholm finnes för närvarande 260 arbetare, att alltså en lärling efter nuvarande bestämmelser finnes på varje arbetare, och att förhållandena äro likartade ute i landsorten.

Samtidigt skulle vi vilja framhålla, att rationalisering och industrialisering ha kommit in i våra yrken, vilket gör framtiden för våra yrkesmän ännu mera oviss, varjämte alla stoppade möbler ha förenklats.

Inom sadelmakaryrket äro förhållandena enahanda. Vi veta alla, att genom automobilismen sadelmakeriarbetet minskat oerhört, och att en stor del av våra sadelmakare på grund härav måst söka annan sysselsättning, om det överhuvudtaget har varit möjligt att erhålla sådan vid mogen ålder.

Till slut vilja vi anföra, att vårt förbund har ägnat problemet om ungdomsarbetslösheten ett varmt intresse. Genom erfarenhet ha vissa riktlinjer dragits upp, som äro ägnade att främja de ungas intressen.

Ett bifall till motionen skulle göra dessa strävanden om intet, och våra unga skulle bliva utlämnade till hänsynslösa exploatörer, som ej akta för

rov att endast använda de unga arbetarna i rent ekonomiskt syfte utan motsvarande utbildning.

Med hänvisning till det anförda få vi sålunda hemställa, att det ärade utskottet måtte besluta avstyrka motionen.

Stockholm den 14 februari 1934.

för Skandinaviska sadelmakare- och tapetserareförbundet.

Levi Carlsson.

Bilaga D.

Svenska arbetsgivareföreningen.

A n d r a l a g u t s k o t t e t .

Sedan andra lagutskottet genom skrivelse den 29 januari berett Arbetsgivareföreningen tillfälle att avgiva yttrande över en inom riksdagens andra kammare av herr Arnemark m. fl. väckt motion, nr 69, om visst tillägg till lagen om kollektivavtal, får föreningen härmed anförda följande.

Motionen utmynnar i en hemställan, att i lagen av den 22 juni 1928 om kollektivavtal måtte införas följande bestämmelse:

»Kollektivavtal må icke innehålla bestämmelse, som innebär inskränkningar ifråga om anställande av ny arbetskraft eller meddelande av lärlingsutbildning».

Den föreslagna bestämmelsen ger uttryck för principer, som Arbetsgivareföreningen finner vara riktiga och av grundväsentlig betydelse för sunda förhållanden på arbetsmarknaden. Föreningen har sålunda i sina stadgar — § 23 — infört följande bestämmelse:

»I kollektivt avtal, som upprättas mellan delägare eller medlem i föreningen och fackförening eller fackförbund, skall intagas bestämmelse, att arbetsgivaren har rätt att fritt antaga och avskeda arbetare, att leda och fördela arbetet och att begagna arbetare från vilken förening som helst eller arbetare, stående utanför förening.

Överträdelse eller kringgående härav, som sker uppsåtligt, föranleder skadeståndsskyldighet».

Arbetsgivareföreningen har vid förhandlingar om kollektivavtal för industrier och företag, som äro anslutna till föreningen, icke givit avkall på de principer, som innefattas i nämnda stadgebestämmelse.

Vad gäller särbestämmelser i kollektivavtal angående lärlingsutbildning har Arbetsgivareföreningen i konsekvens med ovan anförda stadgebestämmelse motsatt sig varje regel med syftemål att begränsa arbetsgivarens rätt att anställa lärlingar.

Då Arbetsgivareföreningen sålunda fullt delar de synpunkter på arbetsmarknadens problem, som kommit till uttryck i den föreliggande motionen, får föreningen härmed för sin del tillstyrka en lagstiftning med föreslaget innehåll.

Stockholm den 26 februari 1934.

Svenska arbetsgivareföreningen

Gustaf Söderlund.

Bilaga E.**Sveriges hantverksorganisation.**

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom remiss den 9 februari 1934 har Sveriges hantverksorganisation beretts tillfälle att till riksdagens andra lagutskott avgiva yttrande över en inom andra kammaren av herr Arnemark m. fl. väckt motion, nr 69, om visst tillägg till lagen om kollektivavtal.

I anledning av remissen får S. H. O. härmed vördsamt anföra följande.

Av motionen framgår att det i densamma framförda förslaget till tillägg till lagen om kollektivavtal föranletts av vissa i åtskilliga kollektivavtal inom hantverket intagna restriktiva bestämmelser i fråga om nyanställning av arbetskraft, vilka förenas hindra tillströmningen av erforderlig arbetskraft till yrkena samt skapa konstlad arbetslöshet. De i motionen åsyftade bestämmelserna äro främst det i åtskilliga avtal förekommande s. k. lärlingsregulativet, en klausul, vilken syftar till en begränsning av det antal lärlingar, som varje arbetsgivare får sysselsätta, och vanligen har formen av en bestämmelse om viss proportion mellan antalet lärlingar och utlärdade arbetare på varje särskild arbetsplats. I motionen avses därutöver inom vissa branscher förekommande avtalsbestämmelser om organisationsplikt för samtliga av avtalet omfattade arbetare respektive ömsesidig organisationsplikt för såväl företagare som arbetare.

Då S. H. O. går att taga ställning till det i motionen väckta förslaget, vill organisationen inledningsvis framhålla, att inom hantverket delade meningar råda rörande kollektivavtalen och den i dessa verkställda regleringen av lärlingsförhållandena. Av vissa kretsar göres gällande att kollektivavtalet, som, närmast avsett för industriens behov, icke alls vore lämpat för hantverket, kringgåddade hantverkarna i deras yrkesutövning med stela, osmidiga föreskrifter, vilka vore till avsevärt hinder för verksamhetens bedrivande. Därvid framhållas särskilt de olägenheter, som genom kollektivavtalet uppstode för lärlingsutbildningen och därigenom även för yrkenas rekrytering. Av andra göres däremot gällande att genom kollektivavtalen införts en reglering av lärlingsrekryteringen, vilken varit i hög grad av behovet påkallad. Tidigare hade ofta och i stor utsträckning förekommit att mindre nogräknade hantverksmästare arbetade nära nog utslutande med lärlingar, varigenom de tack vare lägre omkostnader för löner kunde hålla priser, vilka väsentligt understeg de, som betingades av övriga yrkesmän inom branschen. För dylika företeelser, vilka vore till avsevärd skada för yrkena, hade genom kollektivavtalen viss inskränkning ernåtts.

Enligt S. H. O:s övertygelse hava båda de olika meningsriktningarna fog för de av dem anförda synpunkterna. Såvitt organisationen kan bedöma, torde den i kollektivavtalen verkställda regleringen av lärlingsutbildningen i stort sett hava varit till gagn för hantverket och dess utövare. Genom densamma ha ökade möjligheter skapats för de lojala hantverksutövarna att hålla lärlingsutbildningen på högsta möjliga plan. Hinder har ock upprests mot överbefolkning inom yrkena av okvalificerad arbetskraft. Organisationen vill i detta sammanhang erinra om att de förslag till statlig reglering av lärlingsväsendet, som upprepade gånger framkommit, icke länt till positivt resultat.

Ehuru organisationen sålunda vitsordar kollektivavtalens positiva insats å förevarande område, vill organisationen ingalunda förneka, att vissa kollektivavtal kunnat innehålla bestämmelser, vilka alltför snävt begränsat tillströmningen av arbetskraft till yrkena. Oaktat organisationen finner åtskilliga av de av motionärerna framförda synpunkterna i princip riktiga hyser dock organisationen den åsikten, att betydelsen av kollektivavtalens bestämmelser i berörda riktning för arbetslösheten bland ungdomen av motionärerna i icke ringa mån överskattats. Organisationens vill i detta sammanhang blott framhålla, hurusom arbetslösheten inom hantverksyrkena ingalunda blott är en ungdomsföreteelse. Inom hantverket råder för närvarande liksom inom näringslivet i övrigt stor och omfattande arbetslöshet. Inom flertalet hantverksföretag torde sålunda för närvarande en mer eller mindre omfattande driftsinskränkning vara för handen. Hantverkare, vilka tidigare sysselsatt ett flertal arbetare, arbeta numera med väsentligt reducerad arbetsstyrka. Företagare, vilka tidigare sysselsatt en eller två man, hava nu knappast ens full användning för den egna arbetskraften. Att under sådana förhållanden någon nyanställning av lärlingar för flertalet hantverkare ligger utom möjligheternas gräns är uppenbart. Enligt uppgift torde i allmänhet icke de möjligheter till anställning av lärlingar, som lärlingsregulativet medgiver, för närvarande utnyttjas. Av väsentligt större inverkan å rekryteringen av yrkena än lärlingsregulativet är enligt styrelsens förmenande den i vissa avtal mindre lämpliga inbördes avvägningen av lönenivåerna för olika åldersgrupper. I den mån kollektivavtalen stadga löner för yngre, icke fullärd arbetskraft, vilka äro alltför höga och icke stå i rimlig proportion till lönen för fullt utbildad arbetare i facket, uppstår en indirekt avstängning av yngre arbetskraft. Genom en lämpligare inbördes avvägning av lönenivåerna för olika åldersgrupper skulle måhända en ökad anställning av lärlingar inom hantverket kunna i viss mån befordras.

Såsom av det ovan anförda framgår, innefatta de av motionärerna påtalade företeelserna å arbetsmarknaden ett flertal komplicerade problem. Ett brådstörtat införande utan föregående utredning i lagen om kollektivavtal av den av motionärerna föreslagna bestämmelsen vore med hänsyn härtill enligt organisationens förmenande ur många synpunkter mindre tillrådigt. Enligt organisationens mening torde emellertid anledning föreligga för upptagande av närmare undersökning av de påtalade företeelserna och dessas inverkan å arbetslösheten. Undersökningen borde kunna anförtros åt de sakkunniga, som av Kungl. Maj:t nyligen tillsatts för utredning angående arbetslösheten bland ungdomen.

Styrelsen för S. H. O. hemställer, att riksdagens andra lagutskott måtte i anledning av motionen föreslå riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt 1934 års sakkunniga angående ungdomsarbetslösheten att vid fullgörande av sitt uppdrag ägna särskild uppmärksamhet åt de företeelser å arbetsmarknaden, som i den remitterade motionen påtalats.

Stockholm den 24 februari 1934.

Sveriges hantverksorganisation

Aug. Lindmark.

/ *Gunnar Willén.*